

Werkkaart 2. Een reflectief gesprek voeren

Je kunt een reflectief gesprek gebruiken als je achteraf wilt leren van een situatie die gestagneerd is geweest. Het geeft zicht op patronen die stagnatie veroorzaken. Deze werkkaart geeft handvatten voor een open en nieuwsgierig gesprek met gezinsleden of andere betrokkenen die een belangrijke rol speelden.

'Het was goed om de vader uit het gezin vanuit een andere positie te bevragen. Dit gesprek was niet om hulp te verlenen, maar om samen te reflecteren. Ik kon op een andere manier nieuwsgierig zijn. Daardoor heb ik een andere kijk gekregen op mijn positie in dit gezin, en die van collega's.'

Parallele patronen herkennen

Je kiest voor het voeren van een reflectief gesprek als je vermoedt dat er parallele patronen in de groep professionals spelen die zij eerst samen moeten ontrafelen. Zo'n gesprek geeft vaak zicht op deze parallele patronen: doen wij als professionals onderling mogelijk hetzelfde als gezinsleden onderling, waardoor we niet bijdragen zoals we zouden willen? De ervaringen van gezinsleden zijn een aanvulling op de informatie, bijvoorbeeld uit een dossier. Je kunt deze ervaringen toevoegen aan een tijdlijn (zie werkkaart 3 Een tijdlijn maken).

Het verzamelen van de ervaringen van gezinsleden of andere hoofdrolspelers is een manier om het beeld rond de stagnatie te verrijken, zodat je op een later moment, bijvoorbeeld in een leerbijeenkomst, het gesprek met andere betrokkenen kunt voeren. Het voorbeeld hieronder beschrijft het reflectieve gesprek in de vorm van een interview met een gezin.

Vorbereiding

- Bedenk wie dit gesprek kan voeren met het gezin en andere betrokkenen. Dit kan iemand zijn die betrokken is geweest, de ins en outs kent en daardoor kan vragen naar dingen die de gezinsleden niet uit zichzelf noemen. Het kan ook een onafhankelijke persoon zijn, die niet weet hoe de hulpverlening is verlopen en vanuit oprechte nieuwsgierigheid op onderzoek gaat. Je kunt ook kiezen voor een combinatie van beide.
- Vraag vooraf aan gezinsleden en andere betrokkenen of ze willen meewerken aan een interview.
- Leg het doel van het interview uit: terugkijken, leren van hun ervaringen, onderzoeken hoe het beter kan en de adviezen van het gezin meenemen.
- Vraag of het gesprek opgenomen mag worden en of er aantekeningen gemaakt mogen worden.

Een tijdlijn gebruiken

Als hulpmiddel voor het interview kun je gebruikmaken van een tijdlijn. Hierop staan feitelijke gebeurtenissen in het leven van het gezin en in het hulpverleningstraject, maar ook beslismomenten en de beleving van gezinsleden (zie werkkaart 3 Een tijdlijn maken). Zo kun je het gesprek structureren. Dat helpt ook als er bijvoorbeeld veel emoties zijn of de samenwerking in het verleden moeizaam verlopen is. Je kunt dan afwisselend stilstaan bij de feiten en bij de ervaringen/emoties op bepaalde momenten.

Als je met een tijdlijn gaat werken, is het fijn als je die al (deels) voorbereid hebt, bijvoorbeeld op basis van dossierinformatie.

Aan de hand van de tijdlijn kun je de volgende vragen stellen:

- Staan volgens jou alle belangrijke momenten op de tijdlijn? Of zie je dat er iets mist?
- Op welk moment op deze lijn wil je terugkomen? Wil je vertellen hoe je dit toen beleefd hebt? Wat vond je prettig? Wat niet? Waarom? Wat zou je andere gezinnen en professionals in een dergelijke situatie gunnen? Wat is er voor andere gezinnen en professionals in een dergelijke situatie nodig? Wat zou je een volgende keer zelf anders willen doen, en wat kan de hulpverlener volgens jou anders doen?
- Wat was voor jou of je gezin een cruciaal moment in het hele traject? Waarom? Kun je daar meer over vertellen? Waarom was het zo belangrijk? Wat heeft je daarin geraakt? Denk je dat de hulpverlener dit van jou weet? Waarom wel of niet?
- Wanneer was er een omslagpunt in de behandeling of jullie samenwerking? Wat gebeurde er toen? Wie deed toen wat? Wie of wat was daarin belangrijk, en waarom?

Afronding

Het is van belang om iets af te spreken over een terugkoppeling. Op welke manier krijgt de geïnterviewde iets te horen over hoe de leerbijeenkomst verliep, en hoe hun verhaal daaraan heeft bijgedragen?

Interview bij stagnerende samenwerking

Hierboven staat een reflectief gesprek met betrokkenen uit een gezin beschreven. Om achteraf te leren van een hulpverleningssituatie die gestagneerd is. Je kunt ook een reflectief gesprek voeren met collega's wanneer er in een werksituatie sprake is van stagnatie in de samenwerking. Wanneer er in een werksituatie een stagnatie in de samenwerking is, kan het helpen om een (of meerdere) reflectieve gesprekken te voeren met belangrijke betrokkenen. Dit kan op dezelfde manier als hierboven beschreven.

De opbrengsten van het interview of de interviews kun je terug laten komen in een gezamenlijke bijeenkomst. Een voorbeeld daarvan is het verhaal van Denise en haar moeder dat beschreven is de publicatie [Samen leren in complexe situaties](#) (NJI).